

Vastaus kirjalliseen kysymykseen korkeakoulujen valintakokeiden järjestämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Paula Risikon /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 294/2020 vp:

Millä tavalla opetus- ja kulttuuriministeriö aikoo varmistaa, että opiskelijoiden oikeusturva pystytään varmistamaan kevään 2020 opiskelijavalinnoissa,

miten opetus- ja kulttuuriministeriö aikoo tukea korkeakouluja kevään valintakokeiden järjestämisessä ja

miten opetus- ja kulttuuriministeriö varmistaa opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun tässä poikkeuksellisessa tilanteessa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Helsingissä Korkeakoulujen opiskelijavalintojen toteuttaminen koskettaa noin 150 000 korkeakouluihin hakeutuvaa. Korkeakoulut seuraavat Covid-19-epidemiatilanteen vaikutusta opiskelijavalintojen toteuttamiseen tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Yliopistolain (558/2009) ja ammattikorkeakoululain (932/2009) mukaan opiskelijoiden valinnasta, valittavien opiskelijoiden määrästä sekä valintaperusteista, esimerkiksi todistusten pisteyttämisestä ja mahdollisten valintakokeiden järjestämisestä, päättävät korkeakoulut. Mainittujen lakien mukaan korkeakoulujen tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinta yliopistojen jatkotutkintoja lukuun ottamatta järjestetään korkeakoulujen yhteishakuna, jonka menettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Korkeakoulujen yhteishausta annetun valtioneuvoston asetuksen (289/2019) mukaan Opetushallitus vastaa yhteishaun toteuttamisesta ja opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa Opetushallituksen ja korkeakoulujen valmisteleman yhteishaun aikataulun.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 294/2020 vp

Opiskelijavalintoihin ulottuva korkeakoulujen itsehallinto on yliopistojen osalta perustlain ja yliopistolain ja ammattikorkeakoulujen osalta ammattikorkeakoululain turvaama. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamahdollisuudet puuttua korkeakoulujen opiskelijavalintojen toimittamiseen ovat oikeudellisesti rajalliset, eikä lainsäädäntö anna mahdollisuutta puuttua korkeakoulujen itsehallinnon piiriin kuuluvaan opiskelijavalintaan ja sen perusteisiin, esimerkiksi siihen, millä tavalla valinnat järjestetään.

Valintojen kehittämisen suuntaviivoista tuleville vuosille on usein sovittu ministeriön ja korkeakoulujen välillä (esim. todistusvalinnan merkittävään lisäämiseen liittyen viime hallituskaudella), mutta tällöinkään ministeriö ei ole ottanut kantaa todistusten pisteytyksiin tai esimerkiksi valintakokeiden tarkkaan järjestämistapaan tai sisältöihin.

Valintakokeeseen perustuva valinta on korkeakoulujen päättämä, suunnittelema ja järjestämä valintamenettely. Myös nykyisessä epidemiatilanteessa päätösvalta ja vastuu asiassa on yksinomaan korkeakouluilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei voisi tehdä päätöksiä valintojen toteuttamisesta, vaikka korkeakoulut pyytäisivät sitä ministeriöltä.

Nykyisessä epidemiatilanteessa korkeakoulut ovat arvioineet, että perinteisiä valintakokeita ei ole mahdollista järjestää turvallisesti, minkä vuoksi ne ovat siirtämässä valintakokeitaan osittain etänä toteutettaviksi sähköisten järjestelmien tuella. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemys on, että sähköisissä valintakokeissa on erityisen tärkeää huolehtia käytettävän tietojärjestelmän käytettävyyteen, virheettömyyteen ja luotettavaan toimintaan ja tietoturvallisuuteen liittyvistä seikoista samoin kuin digitaalisen menettelyn oikeusturvaan liittyvien erityisten vaatimusten selvittämisestä ja huomioon ottamisesta. Nämä ovat valinnoista vastaavien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen vastuulla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut korkeakouluja tilannekuvan muodostamisessa muun muassa järjestämällä säännöllisiä kokouksia korkeakoulujen kanssa ja kutsumalla keskusteluun myös Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n edustuksen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös kohdentanut korkeakoulujen tueksi CSC – tieteen tietotekniikan keskus Oy:ltä hankkimiaan opiskelun ja opetuksen tuen ja hallinnon yhteistyön koordinaatioresursseja. CSC tarjoaa asiantuntija-apua, joka tukee korkeakouluja kesän valintojen toteuttamisen valmistelussa seuraavien kuukausien aikana. Opetus- ja kulttuuriministeriö on järjestänyt säännöllisiä keskusteluja myös opiskelijajärjestöjen kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistautuu vahvistamaan tarvittavat muutokset kevään yhteishaun toteuttamisen aikatauluun, mikäli valintojen toteuttaminen sitä edellyttää. Valintojen tulospäivää voi olla tarpeen siirtää jonkin verran eteenpäin, mikäli valinta-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 294/2020 vp

keiden kaksivaiheinen toteuttaminen sitä edellyttää. Yhteishaun aikataulun valmistele-
vat korkeakoulut ja Opetushallitus. Tarkoituksena on, että uudet opiskelijat voivat mah-
dollisesta muutoksesta huolimatta aloittaa opinnot syyslukukauden alussa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lisäksi valmistellut esityksiä lisätalousarvioon valinto-
jen toteuttamisen lisäkustannusten kattamiseksi.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut noudattavat hallintolakia hoitaessaan julkista hallin-
totehtävää, myös opiskelijavalinnoissa. Hallintolain 6 §:ssä säädetään hallinnon yleisistä
oikeusperiaatteista, joita myös korkeakoulujen on toiminnassaan noudatettava. Sään-
nöksen mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti (ns. yh-
denvertaisuusperiaate) sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväk-
syttäviin tarkoituksiin (ns. tarkoitussidonnaisuuden periaate). Viranomaisen toimien on
oltava puolueettomia (ns. objektiviteettiperiaate) ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun pää-
määrään nähden (ns. suhteellisuusperiaate). Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen pe-
rusteella oikeutettuja odotuksia (ns. luottamuksensuojan periaate).

Perustuslain 22 § velvoittaa julkista valtaa turvaamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteu-
tumisen. Valintojen toteuttamisen muuttuessa korkeakoulujen pitää pohtia vaihtoehtojen
etuja ja haittoja myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Mikä tahansa
ratkaisu, joka poikkeaa aikaisemmin ilmoitetusta, on lähtökohtaisesti vastoin hallinto-
toiminnassa sovellettavaa luottamuksensuojan periaatetta. Toisaalta korkeakoulujen on
otettava huomioon valintakokeiden järjestämisestä aiheutuva tartuntariski sekä valinta-
kokeisiin osallistuville hakijoille ja korkeakoulun henkilöstölle että heidän lähipiirilleen.
Mikäli tämä riski on merkittävä, se voi antaa riittävän tuen esimerkiksi aiemmassa mit-
takaavassa suunnitelluista fyysisistä valintakokeista luopumiselle hengen ja terveyden
suojelemiseksi. Korkeakoulujen tulisi myös pyrkiä sellaisiin menettelytapoihin, joissa
hakijoiden oikeusturvaa mahdollisesti vaarantavien väärinkäytösten riski olisi mahdolli-
simman pieni. Samoin on otettava huomioon hakijoiden yhdenvertainen kohtelu. Yli-
opistojen ja ammattikorkeakoulujen tulee valintakokeita järjestäessään huolehtia myös
julkiseksi hallintotehtäväksi luettavan toiminnan ennustettavuudesta, johdonmukaisuu-
desta ja muutenkin hyvän hallinnon toteutumisesta. Hakijoille tulee riittävästi ja riittä-
vän ajoissa viestiä valintojen toteutuksesta ja järjestelyistä sekä vaatimuksista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyrkinyt viime viikkoina korkeakoulujen kanssa käy-
missään keskusteluissa pitämään edellä kuvattuja valintaperusteisiin liittyviä oikeustur-
vanäkökohtia esillä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen autonomiaa kunnioittavalla
tavalla ja korostanut tarvetta tehdä uusien ratkaisujen pohdinnan yhteydessä tarkkaa har-
kintaa ja vaikutusarvioita.

Helsingissä 7.5.2020

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 294/2020 vp

Tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen